

Maija Kurikka

Mummi lapsenkengissä

Maija Kurikka

M U M M I L A P S E N K E N G I S S Ä

Julkaisutiedot

© 2024 Maija Kurikka

Kannen suunnittelu: Maija Kurikka, Jyrki Vornanen

Sisuksen taitto: Jyrki Vornanen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-8529-4

Esipuhe

Kirja sai alkusysäyksen, kun mietin, mitä lapsenlapseni tietävät mummostaan ja hänen elämästään. Itselleni omista isovanhemmista on jäänyt mieleen oikeastaan vain isänäidin kertomat tarinat, johtuen tietysti siitä, että hän asui meidän luonamme ja hän hoiti minua ihan syntymästäni lähtien. Mummo muutti pois minun ollessa kolmentoista eli meille ehti syntyä hyvin läheinen suhde. Äidinäiti ja -isä jäivät minulle vieraammiksi, koska kyläilimme toistemme luona harvemmin. Isänisästä minulla ei ole muita muistoja, kuin mummon kertomia ja valokuva, mistä tunnistan selvästi oman isäni piirteet.

Isänäiti kertoi minulle paljon muistojaan omasta elämästään ja tapahtumista, mutta niistä on varmaankin suurin osa jäänyt unholaan.

Oma äitinikään ei tiedä kovinkaan paljoa omien isovanhempiensa historiasta, koska silloin kun äiti on ollut nuori, niin ei ollut yleistä tehdä sukuselvityksiä, saati kertoa lapsilleen omasta lapsuudestaan.

Kirja alkoi syntyä, kun kerran mietteissäni mummonjalkani soljahtivat lapsenkenkiin. Siitä alkoi mieleen, pala palalta, nousta muistoja omasta lapsuudestani ja siitä, mitä mummoni oli kertonut ja miten itse olin kokenut ja nähnyt asioita.

Ihan varhaisimpia muistoja en osaa ajoittaa, minkä ikäinen olisin tapahtuman aikoihin ollut. Myöhempiäkin tapahtumia voi ajallisesti olla väärässä järjestyksessä.

Kertomukset sijoittuvat 1950 ja -60-lukujen pienen maalastalon perheen elämään pienellä kylällä. Se kertoo ajasta, jolloin ei ollut vielä paljon minkäänlaisia asumismukavuuksia, talot lämmitettiin puulla, vesi kannettiin kaivosta, ruoka saatiin pellosta ja luonnosta. Kaupoista käytiin ostamassa vain hyvin tarpeelliset ja pakolliset tarvikkeet, eikä kaikkea tarvittavaa kaupoissakaan ollut edes tarjolla.

Jälkimmäinen ja sitä seuraava vuosikymmen oli aikaa, jolloin suurin osa maalaiskylistä sai sähköt, ja sen mukana kylille syttyivät kirkaammat valot, hankittiin sähkökäyttöisiä koneita, ja ne autoivatkin

paljon maatilán töissá. Sáhkö mahdollisti isolta osaltaan myös vesijohtojen ja -pumppujen käytön, uudisrakennuksiin saatiin lämmin vesi, sisävesat ja -saunat, mistä löytyivät suihkut peseytymiseen.

Maataloissa lasten osallistuminen talon töihin oli aivan normaalia ja niissä monen nuoren koululaisen kesälomakin vierähti, samoin talvi- viikonloppujenkin vapaat. Työ oli raskasta ja perheen toimeentulon vuoksi myös lapset joutuivat osallistumaan niihin. Vasta seuraavalla vuosikymmenellä, kun konevoima valtasi maatalouden, niin lasten vapaampi elämä tuli mahdolliseksi.

Radioiden laatu parani, kun markkinoille tuli transistoriradiot, mitkä toimivat paristoilla ja ne oli mahdollista viedä mukaan ulos pihamaalle tai minne vain halusi ottaa sen mukaan. Kuusikymmenluvun alkupuoliskolla alkoi television aikakausi, se toi maailman tupiin ja pirtteihin. Puhelimetkin alkoivat yleistyä ja autojakin alkoi ilmestyä useammankin talon pihalle.

Nyt kirja on valmis. Mummi lapsenkengissä. Kirja on lähtenyt syntymään lapsenlapsia ajatellen. Millaisissa kengissä mummi silloin aikoinaan, pienenä tyttönä, oli liikkunut. Aika ja kasvuympäristö olivat aivan erilaiset, kuin ne ovat tänä päivänä, mutta niinhän ne muuttuvat jatkossakin, ja tulevilla sukupolvilla on taas omanlaisensa.

Omistan tämän kirjan rakkaille lapsenlapsilleni, lapsilleni, siskoilleni ja veljilleni, äidilleni ja isälleni, joka on jo mennyt sinne, minne me jokainen joskus ajallamme menemme.

Haluan kiittää vielä rakasta puolisoani, joka heti alusta alkaen kuunteli ja kannusti minua kirjoittamaan, lupaamalla kirjoittaa tarinat puhtaaksi, korjata parhaan taitonsa mukaan kieliopillisia virheitä, muokata tekstiä joustavammasi ja lisäämällä tapahtumiin kuvauksia. Ei arvannut itsekkään, mihin oli ryhtynyt, mutta nyt yli vuoden kestäneen projektin jälkeen kirja on julkaisuasussaan. Kiitos.

14.11.2024

Maija Kurikka

Muistot Kulkevat

Muistot kulkevat –

Ne ovat kuin pyhiinvaellusmatkalla – jonnekin
kiemurtelevat soraista tietä pitkin, ahon laidalle niittyleinik-
kien sekaan

Kissankäpälät, harakankellot, keto-orvokit
äkkiä kerään sylini täyteen kimpun kauneutta
kotiin vietäväksi

Iloiten kiirehdin piennarta pitkin

tunnen jo ahomansikoitten tuoksun

Punaisenaan ne vilisevät silmissäni

ja niitä on niin paljon, katkaisen heinäankorren pujottelen
kuin punaista helminauhaa

teen toisen kolmannen, välillä maistankin

Aurinko porottaa kuumana taivaalla

kärpäset surisevat, heinäsirikat sirittävät

välillä hyppäävät pitkän loikan heinikossa

Leppäkerttu lennähtää päiväntakkaralle

lintunen oksalle, katselemaan touhujani

mielenkiinnolla seuraten

Lehmänkellon kalkatus kantautuu korviini

jostain kauempaa

Kesä maistuu mansikalle auringon paisteelle

ja kukkasille

Lapsen mielen keveydelle

Maija Liisa, Liisa, Lissu, Maija ja Maikki

Synnyin kotimme kammarissa torstaina, toisena juhannuspäivänä, 1950-luvun alussa. Silloin juhannusta vietettiin vielä sen oikeana ajankohtana. Mummoni oli ollut kätilönä.

Isäni oli kyllä käynyt soittamassa kätilön, ja hän saapuikin juuri, kun olin jo syntynyt. Minut oli tietysti pesty ja kapaloitu. Niin alkoi minun elämäni tässä maailmassa.

Kätilöön liittyy vielä hauska yksityiskohta. Olihan juhannus ja oli monta syytä juhlaan. Kätilö oli mennyt kihloihin edellisenä päivänä.

Olin äitini Kaisan ja isäni Antin ensimmäinen lapsi. Minulla ei ole ymmärrettävistä syistä omia muistoja noilta ajoilta ja kerron niistä, mitä minulle on jäänyt mieleen toisten kertomana. Olin tietysti viettänyt syntymäni jälkeen ihan tavanomaista vauvanelämää, ollut äidin ja isän huomion keskipiste, niin ja tietysti mummon ja tätini Saaran, joka asui vielä silloin meillä.

Oli tullut nimenantamisen aika. Naapurissa oli ollut seurat, mihin kirkonkylän pappikin oli tullut paikalle kutsuttuna. Seurojen loputtua vanhemmat olivat menneet naapuriin kyselemään papilta, sopisiko hänelle tulla meille kastamaan pieni tyttövauva ja antamaan hänelle nimi.

Tapana oli ollut siihen aikaan kastaa lapsia kinkereiden, seurojen ja muiden tilaisuuksien yhteydessä, joihin pappi oli saapunut paikalle, matka kun kirkonkylälle oli pitkä kulkea sen aikaisilla kulkuvälineillä, mutta saatettiin pappi joskus kutsua kotiin, ihan vain kastamaan lapsi. No, olihan se minun kastamiseni sopinut papille, ja niin pappi oli saapunut seuroista, mukanaan muutama meidän sukulaistätimme.

Minut oli puettu äidin tekemään, valkoiseen, sillakankaasta ommeltuun kastemekkoon.

Niin minulle oli annettu kasteessa nimeksi Maija Liisa. Äiti ja isä olivat nimen yhdessä valinneet. Kastetilaisuus oli pidetty kammarissa.

Irja-täti, isäni sisko, oli sylikummini, hänen Mikko-miehensä oli myös kummini. Isän veli, Simo, oli kolmantena kummina, mutta hän ei ollut päässyt tilaisuuteen mukaan.

Kastajaisten päätteeksi oli tietysti veisattu ja juotu kastajaiskahvit.

Päivät ja kuukaudet kuluivat ja vanhemmat olivat jo tottuneet siihen, että minua kutsuttiin Maija-Liisaksi. Mummo oli kuitenkin sanonut, ettei sitä lasta nyt ruveta monella nimellä kutsumaan, se on Liisa. Niin olivat vanhemmat myöntyneet mummon sanaan ja alkoivat hekin käyttämään minusta Liisa-nimeä.

Tuli sitten aikanaan kouluun lähdön aika ja äidin oli ilmoitettava minut koulun tietoihin, niin silloinpa äiti olikin alleviivannut kutsumanimokseni ristimänimeni, niin minä olin sitten koulussa Maija Liisa. Kotiympyröissä ja kotikylällä minua kutsuttiin kuitenkin edelleen Liisaksi. Välillä se tuntui vähän hassulta. Kun sitten aikuisuuden saavutettuani muutin työn perässä kaupunkiin ja täytin ensimmäiseen työhakemukseeni tietoja, niin alleviivasin kutsumanimokseni Maija. Hymy tahtoi tulla väkisinkin kasvoilleni ja ilo oikein kupli sisälläni, olinhan itse aina halunnut olla Maija.

Lempinimi Maikki tuli sitten myöhemmin.

No niin, kaikki saivat käyttää nimestäni mieleistänsä versiota.

Kuulen edelleenkin niitä kaikkia.

Hyvä juttu.

Lapsuuskotini

Lapsuuskotini, puusta rakennettu, missä olivat tupa ja kammari, keltamullalla maalattu, kivistä kivijalka, päleistä katto. Pieni avokuisti, minkä keskellä pihamaalle vievät rappuset, kahta puolta kuistia penkit, kaiteet sivuilla ja kapeammat edessä, päreinen katto, kuten talonkin katto oli. Lehtolaksi paikka oli nimetty kirjoihin ja se sijaitsee pienellä maalaiskylällä.

Kesällä usein tulimme penkille istumaan ja joskus syömään, jos äiti olisi vaikka sattunut leipomaan pullaa, ruisleipää tai karjalapiirakoita. Siinä me lapset sitten syödä mutustimme lämpimäisiä, kuistin suojassa. Elämänlanka rönsysi, kiemurteli ylöspäin kuistin nurkkapylvästä pitkin ja kukki kauniin vaaleanpunaisin kukin koko kesän, niin kukki myös palavarakkaus, hehkui tulenpunaisena tuvan seinustalla.

Kuistilta avautui ovi eteiseen, heti oikealla oli vaatenaulakko, mikä jäi piiloon avautuvan oven taakse, siihen riisuttiin ulkovaatteet. Naulakon jälkeen ovi oikealle, mistä käytiin sisälle tupaan. Vasemmalla, vastapäätä tuvan ovea, oli ovi kammariin. Eteisen perällä oli ruokakomero, missä säilytettiin ruokia, jauhoja, ryynejä, astioita, kattilat, paistinpannut, uunipellit ja kaikenlaista muuta kodissa tarvittavaa.

Eteisessä, tuvan oven ja ruokakomeron välillä oli omalla jalustallaan vesikorvo, johon kannettiin kaivosta puhdasta vettä sankoilla ruoanlaittoon, juotavaksi ja muuksi talousvedeksi.

Ovi auki tupaan, pieneen sellaiseen. Heti vasemmalla leivinuuni ja hella, niistä tuli lämpö tupaan. Uunin alla oli pieni syvennys uuni- ja hellapuille, yleensä siellä kuitenkin tykkäsi nukkua kissa. Leivinuunissa paistettiin leivät, pullat, paistit, laatikot ja kaikki, mikä paistamista tai hauduttamista tarvitsi.

Puuhellaa lämmitettiin montakin kertaa päivässä, koska sillä keitettiin kahvit ja ruoat, keitot, kiisselit ynnä muut keittämistä vaativat syömiset. Myös tiskivedet ja muut tarvittavat käyttövedet lämmitettiin hellalla. Ei ollut sähköuunia ei liettä, kun ei edes sähköjä ollut. Sitten myöhemmin tuli kaasuhella.

Tuvan ovesta oikealle oli ensimmäisenä separaattori omalla rahillaan. Tiski- ja muut keittiössä syntyneet likavedet kaadettiin likasankoon, mikä oli separaattorin vasemmalla puolen lattialla. Likasanko käytiin tyhjentämässä navetan päädyssä sijaitsevalle lantatunkiolle. Tiskivedet saatettiin kesäaikana viskata kuistilta suoraan nurmikolle. Astiat tiskattiin ja huuhdeltiin pesuvadeissa, minkä jälkeen ne sitten kuivattiin pyyhkeeseen ja vietiin eteisen perällä sijaitsevaan ruokakomeroon. Myöhemmin meille hankittiin astiakaappi, mille tilaa sai tehdä tuvassa ollut separaattori. Uunin puoleisen seinän vieressä oli mummon sänky. Joskus sänky siirrettiin viereiselle seinustalle, ikkunan alle. Mummo halusi kuitenkin, että talviaikana sänky oli ikkunattomalla seinustalla, koska ikkunasta hohkasi kylmää. Sänky oli puinen, punaruskeaksi maalattu, sivusta auki vedettävä. Päivisin sängyn päällä oli vuodevaatteet ja päiväpeitto päällä. Päivisin sänky toimi istuinpaikkana, usein mummo otti siinä myös päivälevot ja kun sitten illalla tuli nukkumaanmeno-aika, niin sänky vedettiin auki ja pedattiin yötä varten. Usein miten nukuin mummon vieressä, mutta silloin, kun mummo ei ollut kotona, nukuin kamarissa toisten kanssa, koska en uskaltanut nukkua yksin tuvassa. Mummon sängyn päädyltä pääsi kurkottamaan uunin takaosassa olevalle pienelle pankolle. Sinne kyllä juuri ja juuri mahtui, mutta kävin siellä harvoin. Yleensä pankolla oli vain kintaita ja villasukkia kuivumassa.

Tuvan oikeanpuoleisessa nurkkauksessa oli ruokapöytä, ja kahdella seinustalla olevat penkit toimivat istuimina ruokailijoille.

Millaista elämä oli Suomessa 1950- ja -60-luvuilla syrjäisellä, pienellä maalaiskylällä, mistä matkaa lähimpään kirkonkylään kertyi parikymmentä kilometriä, kyläkoululle neljä, lähimpään kaupunkiin lähes sata. Sähköjä ei ollut, juoksevasta vedestä saati viemäröinnistä puhumattakaan. Asunnot lämmitettiin puilla ja ruoka laitettiin puilla lämpiävällä hellalla tai leivinuunissa. Valaistuksen antoivat öljylamput. Hevonen oli korvaamaton apu maa- ja metsätoissa, kun konevoimaa ei vielä ollut tai varallisuus ei riittänyt niiden hankintaan. Kaupasta, mikä sijaitsi kyläkoulun läheisyydessä, haettiin vain niitä tarveaineita, mitä kotitila ei tarjonnut. Kauppaan lähdetessä kirjoitettiin puutoslistalle yleensä kahvi, sokeri, suola ja joskus pätkä tankomakkaraa, savottaan lähtijälle eväspalasten päälle. Kirja on kertomus pienen tytön kasvutarinasta, viisilapsisen perheen esikoisena, edellä kerrotussa elinympäristössä.